

SZIDIROPULOSZ ARCHIMÉDESZ

Mindennapi Trianonunk

1919–20-ban a Párizs melletti Versailles-ban folytak a béketárgyalások. Pontosabban fogalmazva: nem béketárgyalások voltak ezek. Ítéleteket hoztak. Olyan nemzetek ítélkeztek mások felett, amelyek maguk is okozói voltak a háborúnak. Magyarországot a vádlottak padjára ültették, a magyar nemzetet a földbe taposták. A győzők nem békét kötöttek a vesztesekkel, Magyarországgal. Egymással szembe állították az Erényt és a Bűnt, a győzteseket és a veszteseket. (Miként a görög mitológiában Héraklészt.) Legalábbis a győzők forgatókönyve szerint.

Erkölcsei szempontból azonban ma már a háború szereplői más megvilágításban állnak előttünk. Ha a háború kirobbantásáért vontak bárkit is felelősségre, ítélték meg bűnösségét, ha ezen az alapon kellett volna döntenet, a békeszerződéseket megkötöni – Oroszországot kellett volna elsőként Németország után megbüntetni: hiszen elsősorban az orosz és német hegemonisztikus törekvések készítették elő a háborút. De a győztes hatalmak is hozzájárultak a háború kirobbantásához. Magyarország áldozat volt. Ezt a mai napig itthon is elhallgatják, így teszük frusztrálttá évtizedek óta a magyar embereket, akik saját történetüket, saját szenvedéstörténetüket (Trianont) sem tudták tisztességesen megélni, átélni, földolgozni. Ma ezért sem vagyunk képesek tisztán látni a trianoni jelenséget a maga összetettségében – amiből két dolog feltétlenül következik. Az egyik: egy nemzet csak úgy tud építkezni, ha (tabuk, korlátok nélkül) kibeszéli a múltját, ha tudjuk, kik vagyunk, honnan jöttünk, hová megyünk. Vagyis önismeretünket kell erősíteni, mert vallom, önismeretünk hiánya volt Trianon egyik forrása. Mit is mond Szekfű Gyula 1920-ban megjelent munkájában? (Három nemzedék, 266–267, 325.) A kiegyezés után „a nemzeti jellemnek az eddiginél is rohamosabb megzavarodása” következett be. „Így lett az önáltatás hiúságunk által úrrá gondolkodásunkon...” A nemzet (annak vezető rétege) képtelen volt felismerni önnön érdekeit, a kiegyezés adta előnyöket. A magyarság önismeretének legmélyebb pontjára zuhant a dualizmus korában, hiszen kormányzati és ellenzéki tényezők egyaránt csak magukkal, a maguk vélt igazával voltak elfoglalva, s nem látták az országra egyre nyíltabban leselkedő veszélyeket. A nemzet süllyedése azután tovább mélyítette az ellentéteket a két tábor között. „A mi hibánk nem az, hogy védekeztünk és fegyverkeztünk, sőt éppen az, hogy egyiket sem tettük.” Vagy a közös hadsereget kellett volna megnyerni a magyar ügynek, vagy a közjogi küzdelmeket befejezve, független, erős nemzeti honvédséget felállítani (Három nemzedék, 267). Az 1900-as évek egészen Trianonig (és persze azután is) elfedte mindenki előtt a legfőbb veszélyt: a nemzet végletes szétesését. Erre az 1989–90-es rendszerváltozás sem adott választ. Pedig ezt a választ elsősorban a szellem embereitől

Elhangzott 2012. június 2-án Bázalban az Összetartozás Napja alkalmából.

várja el a társadalom. Ehhez azonban az eddigiektől eltérő gondolkodás szükséges, és minden politikai tényező részéről felelős magatartás nemzete iránt. „Vétkesek és betegek voltunk és vagyunk, s bajainkon kisebb kezdemény nem, csak lelki megtisztulás, belső átalakulás segíthet” (*Három nemzedék*, 325). És mindenekelőtt az önismeret mint a *szellem legelső kötelessége*, mondja Szekfű Gyula. Úgy tűnik, ma sem hallják meg szavait.

A francia javaslat szerint a konferenciára Magyarországot nem hívták meg, helyettük ott voltak a cseh, szerb és román tárgyalók, vagyis gyakorlatilag Trianonban a „győztesek” határait húzták meg, nem Magyarországét, az ő határaik azáltal alakultak ki, hogy meghatározták a „győztesekét”. Így lettek gyakorlatilag a demarkációs vonalak a végleges határok.

A szövetségesek alapvető kérdésekben tájékozatlanságot, tudatlanságot árultak el. A mai liberális történésekkel ellentétben – szerintük ez csupán legenda – maga Lloyd George többször hivatkozott arra a tudatlanságra, tájékozatlanságra, melyet a konferencia államférfiai tanúsítottak alapvető kérdésekben. Wilson meg kijelentette egyszer, hogy mindenki hazudott neki. Vajon Wilson valóban „alámerült a hazugságok tengerében”? (Horváth Jenő: *A trianoni békeszerződés megalkotása és a revízió útja*, 96.) Sikerült a döntéshozó hatalmakat visszatartani attól, hogy a valóságos helyzetet megismerjék. Benešék keresztülvitték akaratukat a franciáknál. Clemenceau törekvése érvényesült tehát a konferencián.

Apponyit saját kérésére hallgatták meg, s csupán előadást tarthatott, nem a tárgyalásokra hívták. Beszéde erős nyugtalanságot keltett, ez nem volt véletlen, s ezt Beneš is tudta. A magyar küldöttség meghallgatásáig a magyar területek fegyveres megszállásával kész helyzet elé állították a szövetségeseket, ezzel magyarázható az, hogy a több mint egyórás, nagyhatású beszédének, valamint a számos kitűnően összeállított, páratlanul gazdag anyagnak végül semmi eredménye nem lett. (A magyar jegyzékeket kiegészítő gazdag anyagot a mai napig nem méltatták és értékelték Magyarországon. A trianoni békemű első alaphibája, hogy a Millerand-levélben levő ígéreteket nem váltották be. Mert a Nagykövetek Tanácsa 1921-ben megtiltotta a határmegállapító bizottságoknak, hogy eltérjenek a békeszerződés betűitől. Hogy kinek a keze volt ebben, ez egyértelmű: a kisantant országokéi. (Ők gondoskodtak arról, hogy a szerződésben változás ne legyen.) Nagy kár, hogy Magyarországnak nem volt akkor egy Beneše, egy Masarykja!

A kor magyar diplomáciai lépéseit az óvatosság jellemezte, és a sok belülről és kívülről jövő figyelmeztetés, a számtalan vészjel sem készítette arra az ország politikai vezetőit, hogy megfelelő lépéseket tegyenek azok elhárítására. Ebben fontos szerepet játszott két ideológiai tényező: az egyik Magyarország *védőbástya* szerepe. Ebből hiányzott az európaiak hálaérzete mint kompenzációs attitűd. Vagyis Magyarország mindenkorai politikai vezetői elvárták Európától a segítséget, legalábbis úgy viselkedtek, mintha ez a segítség nem maradhatna el, hogy ezt Európának (amikor szükségessé válik) feltétlenül viszonznia kell. Ez a felfogás, ez az illúzió a mai napig jelen van a magyarországi köztudatban! A másik a *kultúrfofó* gondolata mint a szomszédos népekkel szembeni ideológia, amelyhez szorosan kapcsolódik a magyarság történelmi hivatásának fennkölt eszméje. Hogyan fogalmaz Apponyi Albert gróf 1928-ban? „Nincs szerintem megkapóbb történelmi meglátás, mint a magyar alkotmányfejlődés harmóniájának látása a magyar nemzet történelmi hivatásával. Ez a szó: harmónia itt nem mond eleget; az egységet teremtő alkotmányfejlődés egyenesen feltétele volt a hivatás teljesítésének. És mivel ez az alkotmány a Nyugatba való szellemi beilleszkedés mellett egyenesen a magyar nemzeti génusz sajátosságaiból nőtt ki, mivel tehát azt egyedül a magyar nemzet létesítette, következésképp egyedül a magyar nemzeti egyéniség volt képes az embe-

riségre nézve sorsdöntő feladatok megoldására. Történelmi hivatását más nem teljesíthette volna” (*Igazságot Magyarországnak*, 10). A magyar faj kultúrfölényéről Apponyi gróf a magyar béke delegáció elnökeként is szót ejtett fentebb említett nagyhatású beszédében. Ezekről a képzetekről tehát – anélkül, hogy valóság tartalmukat kétségbe vonnám – bizonyon állíthatjuk, hogy nem segítették a szövetséges európai hatalmakat és természetesen az európai közvéleményt sem abban, hogy jobban megértsék a problémáinkat, s nem enyhítették a feszültséget a magyarság és a Kárpát-medence más népei között. Sőt kiváltották bennük (a románokban, szerbekben, csehekben) az ellenkező érzelmeket, máig ható sztereotípiákat képezve: a magyarokat kikiáltották vad ázsiai népnek, a barbár népek egyenes leszármazottainak, akik jellemüket az ázsiai nomádoktól örökölték, és még nyelvük is érthetetlen és kemény.

Ha egy nemzetnek van jellemrajza, akkor talán emeljünk ki a magyarságra jellemző bizonyos nemzeti tulajdonságokat, mint a férfiaság, a keménység, a virtus, a büszkeség. Ha ez igaz (s tegyük fel, hogy igaz), az is bizonyos, hogy e tulajdonságok az adott történelmi időszakban éppen ellenkező hatást értek el. A dualizmus kori magyar elit megelégedett ezekkel a hagyományos értékekkel, melyekkel természetesen nem tudta megőrizni az egységes Magyarországot. Hiszen elegendőnek vélte, hogy ezek jelen vannak a magyarság jellemében, ezáltal védettnek hitte a nemzetet mindenfajta káros indulattól, mindenfajta támadástól és veszélytől. Nem védte meg a nemzetet, mert hiányzott egy jó nemzeti stratégia, és hiányoztak a stratégia megvalósításának reális politikai eszközei. A káprázatos millenniumi ünnepek elvakították a magyarországi politikai elitet, amely meg volt győződve arról – s ez az akkori ún. jobb- és baloldali parlamenti pártokra egyaránt érvényes –, hogy Magyarország nemzeti nagyságához nem férhet kétség. (Magyarország akkor – az Osztrák–Magyar Monarchia részeként – középhatalomnak számított.) Tehát hamis jövőképet sugallt a nemzeti büszkeség, a nagy lelkesültség. Nézzük meg, hogyan is ír erről Herczeg Ferenc annak kapcsán, hogy az országgyűlésben Szilágyi Dezső tartotta a millenniumi ünnepi szónoklatot. „Az ő szájából egy ezeréves, sok vért, vereséget és könnyet, sok győzelmet és dicsőséget látott nemzet beszélt a korona viselőjéhez. A király maga is ünnepi megindultsággal hallgatta, és mindenki úgy érezte, uralkodó és nemzet végre egymásra találtak, és többé semmi sem képes őket szétválasztani” (*A gótikus ház*, 88). Ám nem sokáig kellett várni szétválasztásukra, arra, hogy a magyar politikai vezető elit tanújelét adja annak, hogyan kell a nemzetet a sorsára hagyni, végveszélybe sodorni. (Az obstrukció másfél évtizedére gondolok, amelyről Tisza István azt mondta, hogy „...a magyar nemzet sorsa kritikus fordulóra jutott. Most válik meg, van-e elég erő, van-e elég kötelességérzet, van-e elég áldozatkész hazafiság a magyar nemzet józanabb nagy többségében arra, hogy ezektől a veszedelmektől, ettől a mételeytől megmentsük ezt a házat. Mert ha ezen a lejtőn csúszunk tovább és tovább, akkor a nemzetre a kijózanodást, a felébredést és talán egy újabb jobb korszaknak kezdetét csak egy nagy nemzeti katasztrófa keserű tapasztalatai útján érhetjük el... Itt egy maradt hátra: vagy sorsára bízni az országot, vagy véget vetni az egész komédiának” (*Képviselelőházi Napló*, 1901–1906, XXX. kötet, 520. országos ülés, 1904. november 18., 273). A felelős politikai magatartás hiánycikk volt a magyar belpolitikában, erkölcs és politika igen távol állt egymástól, mélypontját 1918–19-ben érte el. Erről a felelősségről beszél Jankovics Marcell, amikor a háború alatti időszakról azt mondja, hogy „nem tudtuk a magyar halál szervezetlenségét, és nem tudtuk mások szervezettségét”. Vagyis a háború

végkifejletét, valamint a szomszéd népek magyarelles propagandagépezetének működését. Ugyanakkor az is igaz, hogy a határok megváltoztatását csak 1918 közepére határozták el a szövetségesek. S erről nem tudtak a magyarországi vezetők? Azt, hogy milyen lázas szervezkedés folyik a Monarchia és Magyarország szétdarabolásáért? Ha ez így volt, csapnivaló volt a magyar diplomácia, az egész politikai garnitúra, alkalmatlan vezetőink voltak, amiért nagy felelősség terheli őket Trianonért. Ha meg tudtak róla, és nem tettek semmit annak elkerüléséért (mert nem hitték el maguk sem, hogy ekkora csapás érheti a magyar integritást, ahogy Apponyi fejezte ki magát 1920-ban: nem hiszi, hogy a győztesek számára az anyagi erőszak lesz az egyedüli alapja Európa újjáépítésének), akkor a politikai elit felelőssége még nagyobb! A készületlenség Jankovics Marcell szerint nagyobb bajt okozott, mint a szövetségesek győzelme. Katonailag és lelkileg egyaránt (*Húsz esztendő Pozsonyban*, 25).

Tovább gondolva a felelősség kérdéséről mondottakat, idézzük ismét Herczeg Ferencet: „Hogy igazságszolgáltatás színében tüntessék föl egy régi kultúrnemzet leigázását és kifosztását, kétféle hazugságot kellett belevinni a köztudatba: a magyarság embertelenül bánt a nemzetiségekkel, és egyik fő okozója volt a világháborúnak” (*Napkelte előtt*, 13). A háborús felelősség kérdése nagyjából tisztázódott, a levéltárak dokumentumainak feltárásával megdőlt a rágalom. A '20-as évek elejétől fogva fontos iratok, a háborús korszak diplomáciai dokumentumai kerültek folyamatosan nyilvánosságra. Közülük azok is, amelyek Tisza István, illetve Magyarország szerepére vonatkoztak. Ezekből egyértelműen bebizonyosodott, hogy a magyar miniszterelnök nemhogy a háború okozója nem volt, hanem egész magatartásával, fellépésével, érveivel és tanácsaival a háborús konfliktus elhárításáért harcolt – és amikor azt elkerülhetetlennek látta, mérsékletre intette a Monarchia döntéshozóit. (Miközben természetesen a magyar hadi érdekekért küzdött.) A háborút ellenző véleményével azonban egyedül maradt. A körülmények nem kedveztek törekvéseinek. Azok az iratok, amelyek Tisza Istvánt felmentik a háborús felelősség alól, nemcsak a korabeli (a '20-as évek) közvéleményre hatottak nagy szenzációként, hanem közvetlen híveire is, akik már-már maguk is hajlottak arra, hogy elhiggyék Tisza bűnösségét. A közvélemény különben a háború alatt mit sem tudott ezekről a dokumentumokról. (1945 után meg egyenesen elhallgattak mindent, ami gyengíthette volna a bolsevista ideológiába vetett hitet.)

Nem mehetünk el szó nélkül az 1918–19-es események mellett. Induljunk ki abból a történelmi tényből, hogy akkor, amikor Károlyi Mihály az ország élére került 1918 októberében, s a (nép)köztársaság miniszterelnöke lett, vagyis hatalmat kapott, a szövetséges erők nagyrészt már eldöntötték Magyarország sorsát. Ismeretesek ugyanis azok az erőfeszítések, melyeket Masaryk, Beneš és a román vezetők – Seton-Watson közreműködésével – tettek Magyarország feldarabolásáért. Ez az évtizedekre visszanyúló propaganda-hadjáratuk 1918 tavaszára érett be. Olyannyira, hogy akkor már a szövetségesek előtt nyilvánvaló volt az Osztrák–Magyar Monarchia és Magyarország felszabdalása. Abban természetesen még nem született döntés, hogy Magyarország határai hol húzódnak majd. A padovai fegyverszünet is (1918. november 3.) sértetlenül hagyta a történelmi határokat, ami nyilvánvalóan nem az ország integritásának teljes megőrzését jelentette. Az, hogy végül is a 93 ezer négyzetkilométernyi terület köré húzták meg a határokat, azokban a magyarországi körülményekben is keresendő, amelyek között folytak az 1919. esztendő béketárgyalásai. Tudjuk, ezek a tárgyalások a magyarok nélkül

folytak. Ugyanis ekkor még nem volt szalonképes, legitim tárgyalópartnere a szövetséges hatalmaknak. Képzeljük el, hogy milyen légkörben és mekkora cseh, román, szerb nyomásnak voltak kitéve a szövetséges erők! Azok az események, amelyek befolyásolták a győztesek döntéseit, éppen erre az időszakra esnek, és ezen események egyrészt közvetlenül Károlyi tevékenységéhez kapcsolhatók (1918. október 25–1919. március 20.), de közvetve Kun Béla 133 napos terroruralmáért is Károlyi tehető felelőssé. Ebből következően feltételezhetjük, hogy a háború „normális” körülmények között történő befejeződése esetén – vagyis ha nem szenved el a nemzet az 1918–19-es forradalmakat – nem következett volna be ez a (minden addigi békekötéseket meghazudtoló), következményeiben genocídium szintű nemzetcsontkítás. Úgy is mondhatnánk: ha mi vagyunk birtokon belül a tárgyalások ideje alatt, s nem a románok, szerbek, csehek birtokolják az ország területeinek jelentős hányadát, biztosan állítható, hogy Trianon következményei enyhébbek lettek volna. Károlyi Mihály felelőssége tehát egyértelmű a trianoni döntés súlyosságát illetően. Károlyi Mihály országlása és a kommunisták diktatúrája oly mélyre süllyesztette a nemzetet, hogy drámai erővel és fájdalommal robbantak ki a lelkekből az indulatok.

A megcsontított országnak az Alföld maradt meg élettérnek, itt kellett életképességét bizonyítania. Mert a szomszédos hatalmak biztosak voltak Magyarország teljes és végleges bukásában! Prágában nyíltan kimondták: Magyarország végső pusztulása előre látható. Mi volt az oka ennek a mérhetetlen gyűlöletnek egy nemzet iránt? Mi mozgatta Beneš és társait magyarellenes tevékenységükben? Csehszlovákia megteremtése Magyarország elpusztításán keresztül.

Magyarországot azonban nem sikerült térdre kényszeríteniük a kisantant országoknak, hiszen tíz év alatt új életre kelt, és a térség vezető nemzetévé vált. Hogyan volt ez lehetséges? Hit, bizalom kellett, és persze nagy államférfiak: Horthy Miklós, gróf Bethlen István, gróf Teleki Pál, Klebelsberg Kunó.

Van-e értelme ma Trianonról beszélni? Néhány évvel ezelőtt sokakban merült fel ez a kérdés. Ma már bekerült az iskolai megemlékezések sorába (a holokauszt, a kommunizmus áldozatainak napja mellett) június 4-e is, melyet a magyar parlament törvénybe iktatva, a nemzeti összetartozás napjává tett, s mint ahogyan a kettős állampolgárság intézménye is. Hogyan, mi végre következtek be ezek a változások? Erre Herczeg Ferenc a választ már 1937-ben megadta: „a háborús dühnek legnyomorultabb torzszülöttje nem életképes” (Herczeg Ferenc: *Napkelte előtt! Gondolatok Nagymagyarországról*, 20). Természetesen a trianoni határok tarthatatlanságára gondolt az író, és akkor mindenkiben – így vagy úgy – élt a vágy a határok megváltoztatására. Valóban, torz és bűnös volt Európa vezető államférfiainak az 1920. június 4-ei végső produkciója. De a torzszülött előbb vagy utóbb elpusztul. Miként a trianoni tákolmány is szétesett: a magyarok közreműködése nélkül tört szét darabjaira Jugoszlávia, nem létezik többé Csehszlovákia, a kárpátaljai magyarok meg – a cseh és orosz uralom után – egy harmadik hatalom alá kerültek. Számunkra, magyarok számára lényegesen nem változtak meg a dolgok a trianoni rendszer szétesésével (legalábbis egyelőre nincs garancia arra, hogy kisebbségi létük gyökeresen és végleg megszűnik): a határon túl rekedt honfitársainkat azóta is másodrendű állampolgároknak tekintik, rendszeresen megalázzák őket – fizikailag is – magyarságuk miatt, szélsőségesen nacionalista törvényekkel lép fel ellenük, nyelvük, hagyományaik ellen a hatalom. A félelem munkál bennük: a Trianon-fóbia. Pedig minél több jogot adnak kisebbségeiknek, annál kisebb veszély fenyegetheti őket,

a többségi államot. Európai példák bizonyítják, hogy a teljes körű autonómia és a kisebbségi jogok érvényesülése harmonikus együttélést, békét teremtenek a kisebbségekben élő magyarok és a hatalmat gyakorló többség között.

Örök alapelv, hogy a politika nem a vágyak, hanem a realitások birodalma. Ezért ma a XXI. század eleji Közép-Európában nem tartozik a realitások közé a történelmi határok visszaállítása. Senki sem akar újabb Koszovót ebben a térségben. A revízió kommunikációs szinten felmerülhet történelmi, szociológiai értelemben is, politikai viszonylatban azonban még nem. Ezt több tényező is magyarázza: első helyre teszem a demográfiai helyzetet, de komoly tényező a nagyhatalmi akarat hiánya, szomszédaink magatartása s annak a realitásnak a felismerése, hogy Magyarország hadereje oly minimális, hogy magunkat sem tudnánk megvédeni. Vagyis a revízió politikailag azért is irreleváns a mai viszonyok között, mert a magyar nemzet „hadrafoghatósága” (Döbrentei Kornél szavaival) gazdasági, szellemi és mentális értelemben meghaladná az erőnket. S ehhez szorosan kapcsolódik az, hogy a magyar értelmiség, amelynek a felelőssége elvitathatatlan ebben a kérdésben, nem vállalja ezt a dolgot, az oktatás pedig, az egyetemeket is beleértve, a mai napig nem tisztázta a múltat, s ma hosszú időre – ismételten Döbrenteit idézem: – „megrontott identitástudattal, átmosott aggyal s készületlenséggel útra bocsátott nemzedék (hozzátehetném: ennek következtében felelősséget sem érző nemzedék) próbál eligazodni a múltunk által meghatározott jelenünk útvesztőiben”. Nem is tehetnék meg ezt eredményesen, hiszen azonosság-tudatuk bizonytalansága egyúttal egy sor olyan kompetencia hiányára utal, mint a nyitottság, a biztonságérzet, a kompenzálásra való folytonos törekvés. Ezek a tulajdonságok cselekvésképtelenséget szülnek, gyanakvásokhoz vezethetnek, s távol tartják ezt a nemzedéket a már említett felelős magatartástól. Enyhítheti ezeket a hiányokat, ha Trianont a helyére tudjuk tenni, s azáltal, hogy – a tabukat félreállítva – megismerik a tényeket, az odavezető utat, az okokat, előzményeket és következményeket, átlátják a folyamatokat, tisztában lesznek az összefüggésekkel, megismerik a különböző – akár egymásnak ellentmondó – magyarázatokat és a mögöttük rejlő indítékokat. Vagyis ne misztifikáljuk Trianont, sem érzelmileg, sem kognitív módon, ugyanakkor ne valamifajta fanatizmussal álljunk hozzá.

Trianon ma már nem egyszerűen határkérdés, ezért sem jelentene megoldást, ha megszűnnének a határok Közép-Európában. Trianon olyan morális problémává vált, amelynek végiggondolására sem a békecsinálók, sem pedig a béke hasznélvezői nem mutatták a legparányibb szándékot sem. Itt most nem a megoldására gondolok, csupán a kérdés morális végiggondolására! Ami pedig Trianont és az uniós tagság összefüggéseit illeti, éppen Magyarországnak lehetnének etikai fenntartásai az európai nagyhatalmak eddigi magatartásával szemben.

Ma már Trianon-jelenségről beszélhetünk: történelmi-szakmai szempontból vizsgálva e jelenséget, meg kell állapítani, hogy ennek létrejöttében leginkább a magyarországi politikai-ideológiai megosztottság játssza a főszerepet. Ez a megosztottság – a politika világán kívül – a történész szakma jelenlegi állapotában látszik a legjobban. A két tábor, az uralkodó baloldali-liberális és a konzervatív-nemzeti – leképezve a politika világát – oly mértékben áll egymással szemben, hogy párbeszédet sem folytatnak. Pedig jól lenne egész történetírásunknak, történelemfelfogásunknak a folyamatos párbeszéd. A mai napig ugyanis azok határozzák meg a közvélemény gondolkodását (történelmi, irodalmi stb.), akik egyik pillanatról a másikra (a rendszerváltás kezdetén) marxista történelemszemből baloldali-liberálisokká vedlettek (és az akadémiai helyeket birtokolják).

Berzeviczy Alberttel szólva, Trianon továbbra is *életerőnket teszi próbára*. A nehézségek, az elnyomatás felszabadít, felszabadítja a magyar energiákat. Nehéz helyzetben vannak azok is, akik 1920-ban jókora szeleteket hasítottak ki a nemzet testéből. Ma őbennük nagyobb a félelem. A visszarendeződés félelme bujkál bennük. Ez látható magatartásukban, egyre erősödő nacionalizmusukban is. Nekünk, Trianon veszteseinek, nem gyűlölködéssel kell minderre válaszolnunk, hanem a nemzetépítés útjára kell lépünk. (A kezdeti lépések megtörténtek.) Egy erős Magyarország ellen nem mernének olyan nyílt támadásokat intézni, mint amelyeknek tanúi voltunk az elmúlt időszakban „szövetségeseinktől” és szomszédainktól egyaránt.

Nekünk építkeznünk kell. Nemzetépítésre van szükség. Ha Bethlenék meg tudták ezt tenni a trianoni ítéletet követően, a mai nemzedék is meg tudja ezt cselekedni. Olyan Magyarországot kell felépítenünk, amely erkölcsi tartást ad polgárainak, gyerekeinek biztos jövőt, magyart és európaiat (utóbbi már nem mondom teljes határozottsággal). Mindez elsősorban rajtunk múlik, más nem teszi meg helyettünk. Nem várni és siránkozni kell, hanem cselekedni. Mindenkinek a maga helyén: az egyházaknak, az iskoláknak, a pedagógusoknak, a szülőknek, a tudomány embereinek, a kutatóknak és természetesen nem utolsósorban a politikácsinálóknak. Emelkedő nemzet leszünk újból, erre most nagy lehetőség előtt állunk.

Merítsünk erőt ehhez a 125. zsoltárból: *Akik bíznak az Úrban, olyanok, / mint a Sion hegye, amely / meg nem inog, örökké megáll.*

Bika

SZIDIROPULOSZ ARCHIMÉDESZ (1944) Görögországba született. A nyolcvanas években végzett szociológiai kutatásai eredményeként jelentek meg az *Ithaka partjai – A kisebbségi lét dimenziói* (1990), valamint *1956 – görögök a forradalomban* (1999) című könyvei. 1999 óta kutatási területe Trianon, e témában három kötete jelent meg *Trianon utóélete* címmel. A Trianon Kutatóintézet alapítója, a *Trianoni Szemle* főszerkesztője.